THE JOURNAL OF TURKISH EDUCATIONAL SCIENCES
TÜRK EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ

Okul Öncesi Dönemde Çocukların Empati Becerilerine Yönelik Araştırmaların Sistematik İncelenmesi

A Systematic Review of Studies on the Empathy Skills of Children in the Preschool Period

Selda Ata Doğan

Yazar Bilgileri

Selda Ata Doğan
Arş. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Temel Eğitim,
slda.ata@gmail.com

ÖZ

Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerine yönelik Türkiye'de eğitim bilimleri alanında gerçekleştirilen çalışmaların sistematik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez), TR Dizin ve DergiPark veri tabanlarında yayımlanan tezler ve araştırma makaleleri taranmış ve belirlenen ölçütleri karşılayan toplam 29 çalışma (altı doktora tezi, on üç yüksek lisans tezi ve on araştırma makalesi) analize dâhil edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bulgular, empati becerilerine yönelik araştırmaların özellikle son yıllarda artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Araştırmalarda en sık tercih edilen yöntemin nicel araştırma yöntemi olduğu belirlenmiştir. Çocukların empati düzeylerinin ölçümünde genellikle "Çocuklar için Empati Ölçeği", "Sullivan Çocuklar için Kısa Empati Ölçeği" ve "Çocuklar için Empati Bölümü Ölçeği" gibi araçların kullanıldığı görülmüştür. İncelenen çalışmaların büyük bir kısmı, empati becerileri ile çeşitli bireysel ve çevresel değişkenler arasındaki ilişkileri ele alırken deneysel çalışmalara ve özgün ölçme araçlarının geliştirilmesine daha az yer verildiği dikkat çekmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda okul öncesi dönemdeki çocukların empati gelişimini desteklemeye yönelik uygulamalı ve deneysel çalışmaların artırılması önerilmektedir.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler
Empati becerileri
Okul öncesi dönem
Sistematik inceleme

Keywords
Empathy skills
Preschool period
Systematic review

Makale Geçmişi
Geliş: 25.11.2024
Kabul: 15.07.2025

ABSTRACT

The aim of this study is to systematically examine the studies conducted in the field of educational sciences in Türkiye regarding the empathy skills of preschool children. In this context, theses and articles published in the databases of Council of Higher Education National Thesis Center, TR Index, and DergiPark were reviewed. Total of 29 studies (six doctoral dissertations, thirteen master's theses, and ten research articles) that met the predetermined criteria were included in the analysis. Descriptive content analysis was used to analyze the data. Findings indicated that research on empathy skills had significantly increased, especially in recent years. It was determined that the most frequently preferred research method was the quantitative method. It was also observed that instruments such as "Empathy Scale for Children," "Sullivan Brief Empathy Scale for Children," and "Empathy Section Scale for Children" were commonly used to measure children's empathy. Most of the reviewed studies focused on the relationships between empathy skills and various individual or environmental variables, while less attention was given to experimental research and the development of original measurement tools. Based on the results, it is recommended that more applied and experimental studies be conducted to support the development of empathy in preschool children.

Makale Türü Derleme

Önerilen Atıf Ata-Doğan, S. (2025). Okul öncesi dönemde çocukların empati becerilerine yönelik araştırmaların sistematik incelenmesi. *TEBD*, *23*(2), 1703-1722. https://doi.org/10.37217/tebd.1591302

Giriş

Sosyal bir varlık olarak insanın çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için sosyal ve duygusal beceriler geliştirmesi önemli görülmektedir. Sosyal-duygusal yönden kabul edilebilir beceriler; başkalarının duygularını anlayabilme, duyguları uygun şekilde ifade edebilme, grup içinde iş birliği yapabilme, empati kurabilme, paylaşma ve çatışmaları şiddete başvurmadan çözebilme gibi becerileri kapsamaktadır (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning [CASEL], 2020; Denham vd., 2003). Yaşamın ilk yıllarında kazanılan sosyal-duygusal beceriler, bireyin ileriki yaşamındaki sosyal ilişkilerinin ve duygusal düzenleme kapasitesinin temelini oluşturmakta bireyin hem akranlarıyla hem de yetişkinlerle kurduğu ilişkilerin niteliğini belirlemekte ve sosyal uyumu kolaylaştırmaktadır.

Bireyin toplumda sosyal ilişkiler kurmasını sağlayan ve kurulan ilişkilerin sürdürülmesine katkıda bulunan becerilerden biri de empati becerileridir. Empati becerileri, kişinin kendisini diğerlerinin yerine koyarak olaylara diğerlerinin bakış açısı ile bakabilmeye, duygu ve düşüncelerini doğru anlayıp doğru bir biçimde aktarabilmeye olanak tanıyan becerilerdir (Rogers, 1975). Empati becerilerinin erken dönemde kazandırılması hem bireyin psikososyal gelişimi hem de toplumla sağlıklı bir etkileşim kurabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle uluslararası alanyazında yer alan araştırmalarda empati becerileri gelişmiş olan çocukların daha az duygusal ve davranışsal sorunlar yaşadıkları (Gini vd., 2007; Strayer ve Roberts, 2004; Szasz vd., 2011), bu çocukların akran kabullerinin (Eisenberg, 2014), olumlu sosyal davranışlarının (Miller vd., 1996; Paulus vd., 2020; Wang vd., 2019), sosyal sorun çözme becerilerinin daha yüksek olduğu (de Wied vd., 2007) ve duygu düzenleme becerilerinin daha gelişmiş olduğu ortaya konmuştur (Camodeca ve Coppola, 2016; Malti vd., 2010; Panfile ve Laible, 2012; Sallquist vd., 2009; Zajdel vd., 2013). Ayrıca ilgili alanyazında empati becerilerinin bebeklik döneminden itibaren erken müdahalelerle desteklenmesinin çocukların uzun vadeli gelişimine katkılarına yönelik de pek çok araştırma yer almaktadır (Beyer vd., 2012; Gini vd., 2007; Lombardo vd., 2007). Örneğin, çocukların empati becerilerini desteklemeye yönelik hazırlanan ulusal ve uluslararası eğitim programlarının çocukların empati becerilerinin, prososyal davranışlarının ve duygulara yönelik becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı, sorun davranışlarının ise azalmasına neden olduğu ortaya konmuştur (Aslan, 2017; Ata-Doğan, 2023; Gordon, 2003, 2020; Kalliopuska ve Titinen, 1991; Lawton ve Burk, 1995; Özer-Özbal ve Gönen, 2023; Ridley vd., 1982). Öte yandan empati becerilerindeki eksikliklerin bireyde sosyal ilişki kurmada zorluklar, duygu düzenleme problemleri ve akran ilişkilerinde bozulmalarla sonuçlanabildiği vurgulanmaktadır (Julian vd., 2025; Swit ve Harty, 2025).

Tarihsel süreçte empati becerilerinin gelişimine yönelik farklı kuramsal yaklaşımlar öne sürülmüş olsa da günümüzde, yenidoğan döneminden itibaren bebeklerin belirli düzeyde empatik

yatkınlığa sahip oldukları ve bu yatkınlığın gelişimsel süreç içerisinde deneyim, sosyal etkileşim ve çevresel uyaranlarla birlikte şekillendiği görüşü yaygın kabul görmektedir (Field vd., 1982; Hoffman, 1989; Poole vd., 2005). Yapılan çalışmalar, bebeklerin başkalarının duygularına karşı duyarlılık gösterdiğini ve özellikle yaşamın ilk yıllarında temel empatik tepkiler sergileyebildiklerini ortaya koymaktadır (Kim, 2017; McDonald ve Messinger, 2011). Bu bulgular, empatinin biyolojik bir temele dayandığını ancak yaş, sosyal öğrenme ve çevresel etkileşimlerle birlikte zamanla olgunlaştığını göstermektedir (Decety, 2011; Zahn-Waxler vd., 1992).

Okul öncesi dönem, empatik kapasitenin gelişimi açısından kritik bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemde çocuklar hem kendi duygularını hem de başkalarının duygularını tanıma, anlama ve uygun tepkiler verme konusunda önemli ilerlemeler kaydetmektedir (Denham, 1998). Bu bağlamda, okul öncesi dönemde empati becerilerinin sistemli biçimde desteklenmesi, çocukların sosyal yeterliliklerini artırmakta; akran ilişkilerini, sınıf içi uyumu ve genel duygusal refahlarını olumlu yönde etkilemektedir (Denham, 2006; Eisenberg, 2014). Bu nedenlerle empatiye yönelik yapılan araştırmalar yalnızca kuramsal bilgi üretimi açısından değil aynı zamanda sosyal-duygusal gelişimi destekleyecek eğitim programlarının oluşturulması bakımından da önemli katkılar sağlamaktadır. Özellikle son yıllarda bu alanda yapılan çalışmaların ortaya konmasının araştırmacılar, öğretmenler ve politika yapıcılar açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu araştırma okul öncesi dönemdeki çocukların empati becerilerine yönelik Türkiye'de yapılan eğitim bilimleri araştırmalarını sistematik bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada 20.06.2025 tarihi itibarıyla Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi (YÖK Tez), DergiPark ve TR Dizin veri tabanlarında okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerine yönelik eğitim bilimleri alanında yayımlanmış araştırmaların tür ve yayımlandıkları yıllara, araştırma yöntemlerine ve desenlerine, kullanılan veri toplama araçlarına, araştırma amaçlarına ve elde edilen sonuçlarına göre analiz edilerek mevcut durumun ortaya konulması hedeflenmektedir. Böylece ileride yapılacak çalışmalara yön verici bilgiler sunulması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerine yönelik eğitim bilimleri alanında gerçekleştirilen çalışmalar, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan sistematik derleme yöntemi ile incelenmiştir. Sistematik derleme belirli bir konuda mevcut çalışmaları tespit eden, önceden belirlenmiş kriterler doğrultusunda hangi çalışmaların derlemeye dâhil edileceğine karar veren, bu çalışmaların niteliğini değerlendiren ve dâhil edilen çalışmaları analiz ederek sentezleyen bir araştırma yöntemidir (Aslan, 2018). Bu kapsamda araştırmada 20.06.2025 tarihi itibarı ile YÖK Tez, DergiPark ve TR Dizin veri tabanlarında okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerine yönelik

eğitim bilimleri alanında Türkiye'de yapılmış araştırmalar araştırma problemi doğrultusunda incelenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu derleme çalışmasında 2008-2025 yılları arasında Türkiye'de okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerine yönelik yazılmış 19 lisansüstü tez ve 10 araştırma makalesi incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

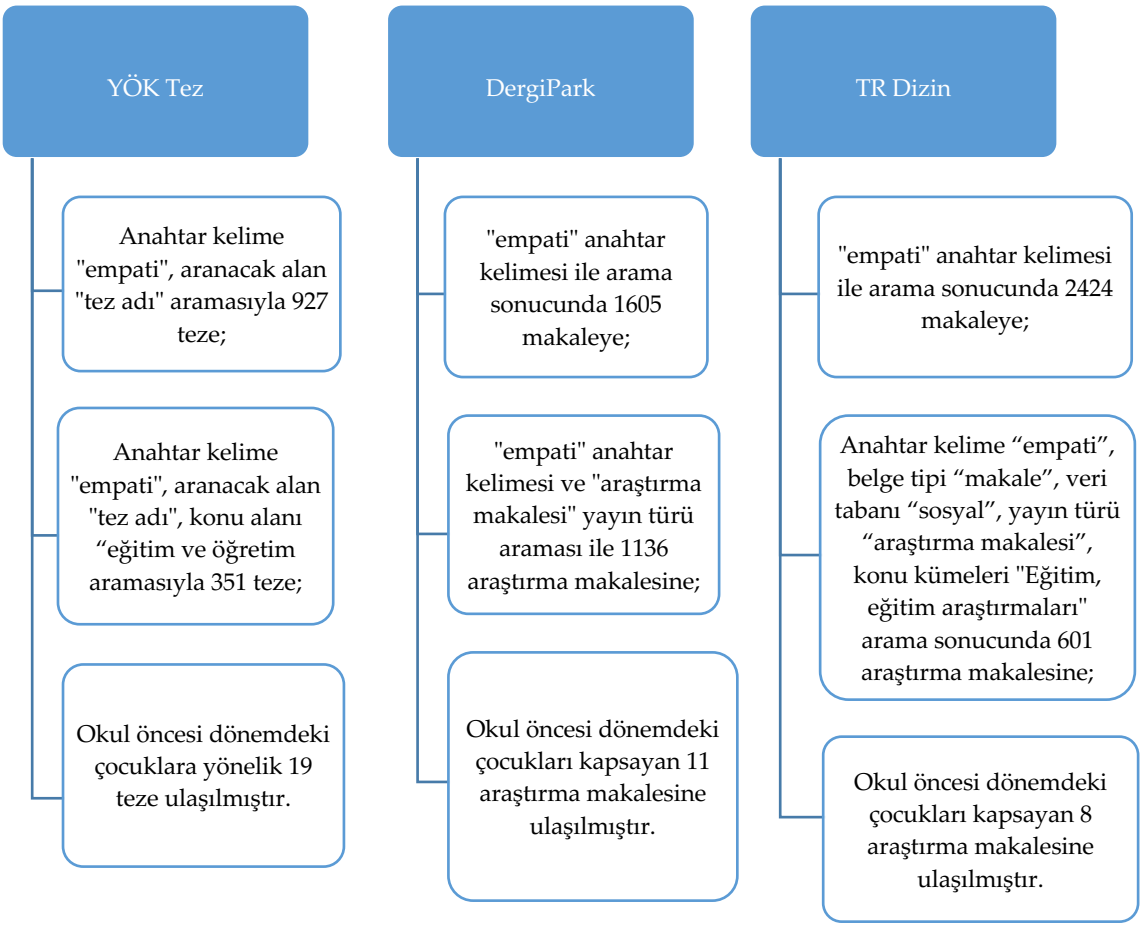
Verilerin toplanması sürecinde planlama, toplama, gözden geçirme, sorgulama, iyileştirme ve verileri analiz etme işlem basamaklarına dikkat edilmiştir (O'Leary, 2004). Araştırmada kullanılacak lisansüstü tezleri belirlemek amacıyla YÖK Tez veri tabanında makaleleri belirlemek amacıyla DergiPark ve TR Dizin veri tabanlarında tarama yapılmıştır. Araştırmanın planlama aşamasında belirlenen veri tabanlarında "empati" becerilerine yönelik 20.06.2025 tarihinde alanyazın incelemesi yapılarak mevcut durum gözden geçirilmiştir.

YÖK Tez veri tabanında arama yapılırken öncelikle tez adlarında "empati" anahtar sözcüğü ile tarama yapılmış ve 927 teze erişilmiştir. Elde edilen sonuçlar "eğitim ve öğretim" konu başlığı ile sınırlandırıldığında 351 lisansüstü teze erişilmiştir. Bu tezlerin başlıkları, yazar adları ve özet bölümleri Word belgesine tablo olarak aktarılmıştır. İlk aşamada, araştırmacı tarafından çalışmaların başlık ve özetleri incelenerek konuya uygunluğu değerlendirilmiş okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerine yönelik 19 lisansüstü teze erişilmiştir.

DergiPark veri tabanında "empati" anahtar sözcüğü ile arama yapıldığında 1605 makaleye erişilmiş, "araştırma makalesi" yayın türü ile sınırlandırıldığında ise 1136 araştırma makalesine indirgenmiştir. Elde edilen sonuçlar veri tabanının "dışa aktar" özelliği kullanılarak Excel tablosu olarak indirilmiştir. İndirilen araştırma makalelerinin başlıkları incelenmiş okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olmayan çalışmalar kriter dışı olduğundan göz ardı edilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olan araştırmaların özet bölümleri detaylı okunduktan sonra araştırmanın amacına uyan 11 araştırma makalesi belirlenmiştir.

TR Dizin veri tabanında ise "empati" anahtar kelimesi ile 2424 araştırmaya erişilmiştir. Yapılan tarama belge tipi "makale", veri tabanı "sosyal", yayın türü "araştırma makalesi" dâhil etme ölçütleri ile sınırlandırıldığında ise 601 araştırma makalesine ulaşılmıştır. Ulaşılan makalelerin öncelikle isimleri incelenmiş, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olan makalelerin özet bölümleri okunmuştur. Araştırmanın amacına uygun dâhil edilme kriterleri sonucunda çocukların empati becerilerine yönelik sekiz araştırma makalesine erişilmiştir.

Çalışmada yer alacak araştırmaların belirlenmesinde kullanılan ölçütler ve araştırma sayıları Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırmaların seçiminde belirlenen ölçütler ve araştırma sayılarına ilişkin akış diyagramı

Empati becerilerine yönelik yapılan alanyazın incelemesi sonucunda özellikle okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerine yönelik yapılan araştırmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Yapılan sistematik inceleme sonucunda araştırma kriterlerini karşılayan 19 lisansüstü tez ve 19 araştırma makalesine erişilmiştir. Elde edilen çalışmalar detaylı incelendiğinde ise dört makalenin hem DergiPark hem de TR Dizin veri tabanında yer aldığı tespit edilmiştir. Geriye kalan 15 makalenin beşinin ise lisansüstü tezlerden üretildiği belirlenmiş, bu makaleler de çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bu sebeple araştırmaya 19 lisansüstü tez ve 10 araştırma makalesi dâhil edilmiştir.

Verilerin analizi sürecinde betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde dokümanlar önceden belirlenen kodlarla sistematik olarak incelenmektedir (Fraenkel vd., 2012; Ültay vd., 2021). Elde edilen dokümanlar araştırmacı tarafından oluşturulan "Araştırma İnceleme Formu" kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın amacı ve alt problemleri doğrultusunda hazırlanan Araştırma İnceleme Formu ile ilgili okul öncesi eğitimi alanında uzman üç öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanların dönütleri doğrultusunda düzenlenen form tez inceleme ve makale inceleme olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Tez inceleme bölümünde yazar, yıl, tezin adı, türü,

amacı, çalışma/araştırma grubu, araştırma yöntemi ve deseni/modeli, empati becerilerine yönelik veri toplama aracı/araçları ve araştırmanın empati becerilerine yönelik sonucu maddeleri yer alırken makale inceme bölümünde veri tabanı, yazar, yıl, araştırmanın adı, amacı, araştırma yöntemi ve deseni/modeli, çalışma/araştırma grubu, empati becerilerine yönelik veri toplama aracı/araçları ve araştırmanın empati becerilerine yönelik sonucu maddeleri yer almaktadır. Araştırmaya dâhil edilen tüm çalışmalar Araştırma İnceleme Formu ölçütlerine göre çözümlenerek betimsel analiz ve istatistiklerle sunulmuş ve tartışılmıştır.

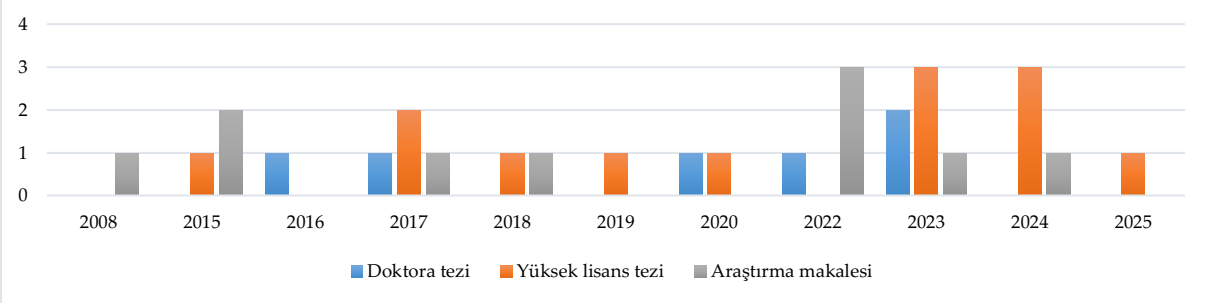
Araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini sağlamak amacıyla farklı yöntemsel önlemler alınmıştır. Öncelikle çalışmada veri tabanı seçiminde (YÖK Tez, DergiPark, TR Dizin) yalnızca eğitim bilimleri alanında yapılmış, okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerine yönelik çalışmaları kapsayan ve belirlenen ölçütleri karşılayan yayınlar değerlendirmeye alınmıştır. Dâhil etme ve hariç tutma kriterleri önceden belirlenerek araştırma sürecinin içerik geçerliği desteklenmiştir. Tarama ve seçim sürecinde, araştırmacı tarafından erişilen tez ve makalelerin başlık ve özetleri ayrı ayrı incelenmiş, uygunluk açısından ön değerlendirmeye tabi tutulmuş, tekrar eden veya örneklem dışı kalan çalışmalar dışlanmıştır. Bu süreçte elde edilen araştırmaların seçim ölçütleri ve kapsamı şeffaf biçimde sunulmuş akış diyagramına Şekil 1'de yer verilmiştir. Verilerin analiz sürecinde, araştırmacı tarafından geliştirilen Araştırma İnceleme Formu, üç alan uzmanının görüşleri doğrultusunda revize edilerek geçerlik açısından güçlendirilmiş, veri kodlama ve sınıflandırma sürecinin görüş geçerliği sağlanmıştır. Sonuç olarak bu sistematik incelemede geçerlik ve güvenirliğin sağlanmasına yönelik çok boyutlu önlemler alınmış; verilerin doğruluğu, analiz süreçlerinin açıklığı ve ölçüm araçlarının uygunluğu titizlikle değerlendirilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde alt problemler doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Çalışmaların Türü ve Yayınlandıkları Yıllar

Şekil 2'de araştırmaya dâhil edilen çalışmalar tür ve yayınlandıkları yıl bakımından incelenmiştir.

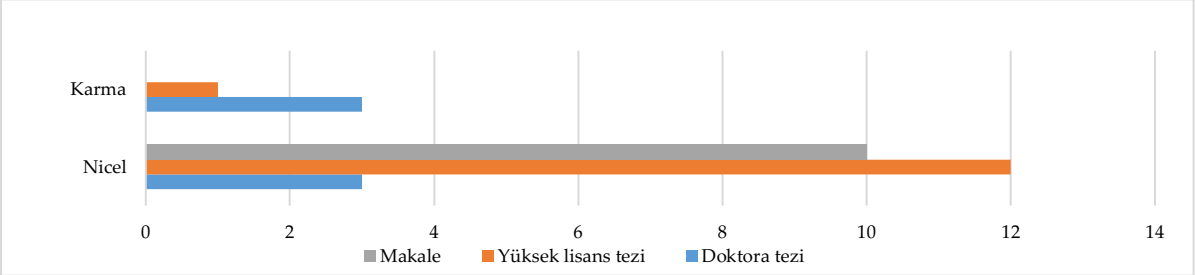

Şekil 2. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların tür ve yayınlandıkları yıllara göre dağılımı

Şekil 2 incelendiğinde okul öncesi dönemdeki çocukların empati becerilerine yönelik araştırmaların 2008-2025 yılları arasında yayınlandığı, bu araştırmaların altısının doktora tezi (T2, T3, T9, T10, T11 ve T15), 13'ünün yüksek lisans tezi (T1, T4, T5, T6, T7, T8, T12, T13, T14, T16, T17, T18 ve T19) ve onunun araştırma makalesi (M 1-10) olduğu görülmektedir.

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar, yayınlandıkları yıllara göre incelendiğinde en çok (n=6) 2023 yılında yayın yapıldığı belirlenmiştir. Tür ve yıl bakımından detaylı inceleme yapıldığında ise 2023 yılında iki, 2022, 2020, 2017 ve 2016 yıllarında birer doktora tezi yayınlanırken üçer yüksek lisans tezi 2023 ve 2024 yılında, iki yüksek lisans tezi 2017 yılında, birer yüksek lisans tezi ise 2025, 2019, 2018 ve 2015 yıllarında yayınlanmıştır. Araştırmaya dâhil edilen on araştırma makalesinin üçü 2022, ikisi 2015 yıllarında yayınlanmış, 2024, 2023, 2018, 2017 ve 2008 yıllarında da birer makale yayınlanmıştır.

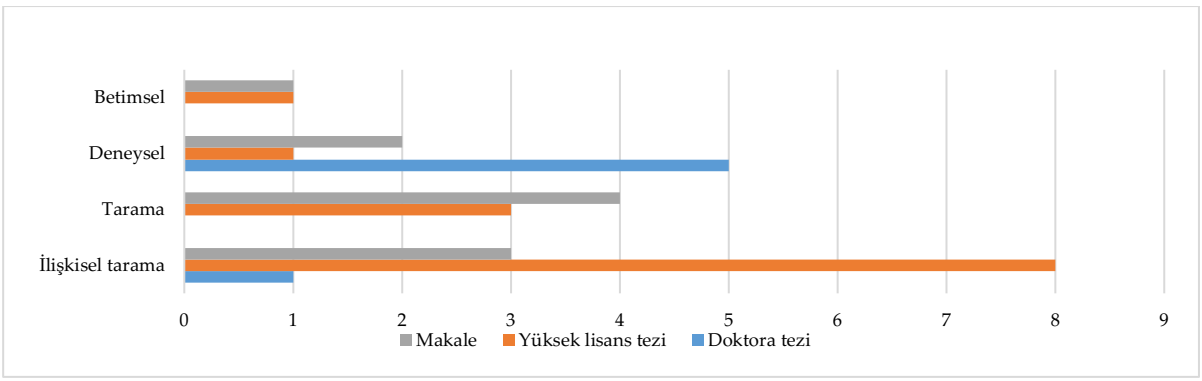
Çalışmalarda Kullanılan Araştırma Yöntemleri

Şekil 3. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar araştırma yöntemlerine göre incelendiğinde makalelerin tamamında (n=10), yüksek lisans tezlerinin on ikisinde (n=12) ve doktora tezlerinin üçünde nicel araştırma yöntemi kullanılırken, yüksek lisans tezlerinin birinde ve doktora tezlerinin üçünde karma araştırma yöntemi kullanmıştır. Araştırmaya dâhil edilen çalışmalarda nitel araştırma yöntemi kullanılmadığı Şekil 3'te görülmektedir.

Çalışmalarda Kullanılan Araştırma Modelleri/Desenleri

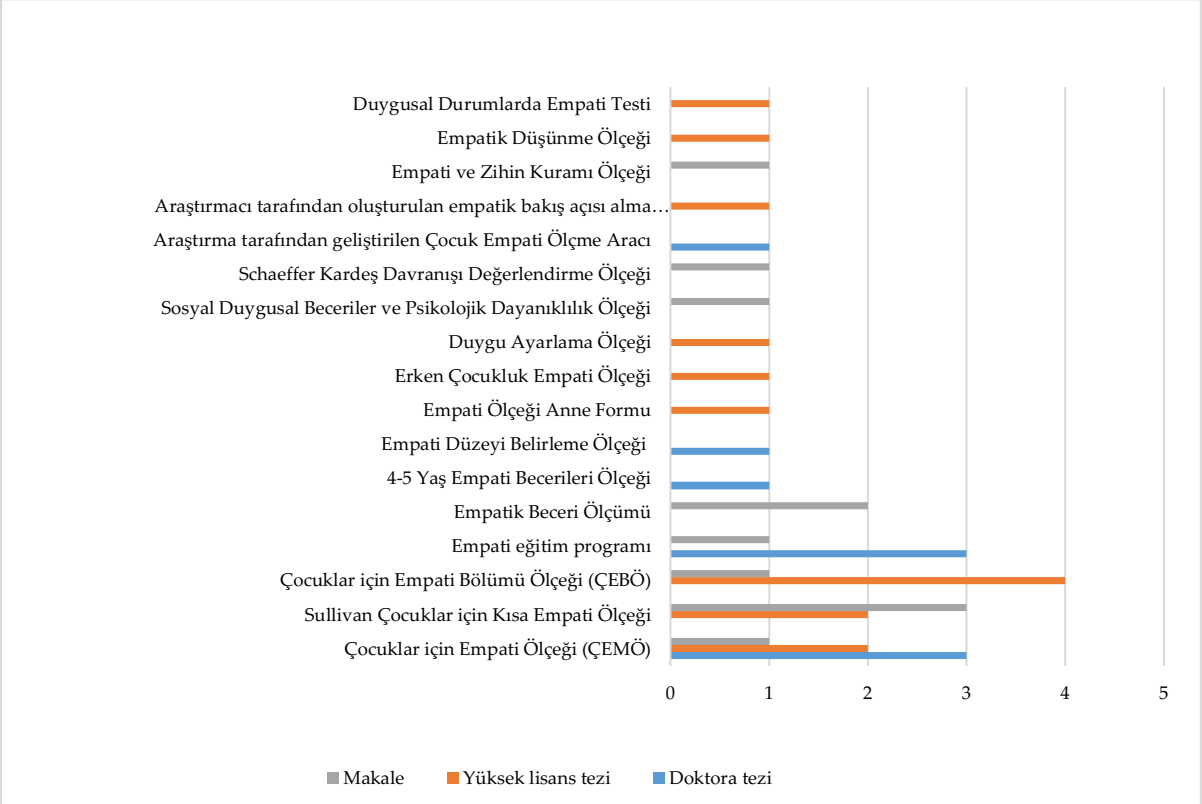

Şekil 4. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların araştırma model/desenine göre dağılımı

Araştırma dâhil edilen çalışmalarda en çok (n=12) ilişkisel tarama modeli (M4, M7, M9, T4, T7, T8, T10, T12, T13, T16, T17 ve T18) kullanıldığı tespit edilmiştir. Deneysel desen kullanılan sekiz (M1, M2, T2, T3, T9, T11, T15 ve T19), tarama deseni kullanılan yedi (M3, M5, M7, M10, T5, T6 ve T14) ve betimsel desen (M6 ve T1) kullanan iki çalışma bulunmaktadır.

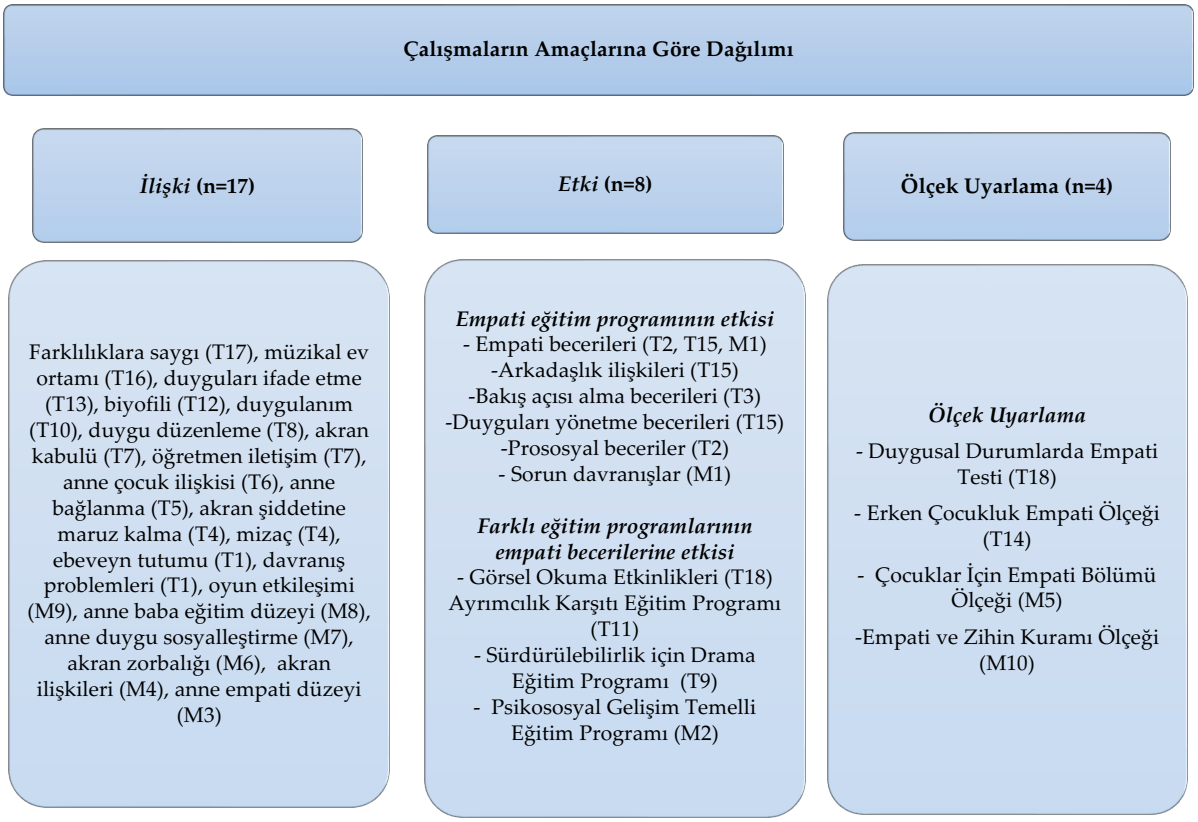
Çocukların Empati Becerilerine Yönelik Ölçme Araçları

Araştırmaya dahil edilen çalışmalarda çocukların empati becerilerini değerlendirmek için kullanılan ölçme araçları incelendiğinde en fazla (n=6) Çocuklar için Empati Ölçeği'nin (ÇEMÖ) (M9, T2, T8, T9, T11, T12) kullanıldığı belirlenmiştir. Daha sonra sırasıyla beşer araştırmada Sullivan Çocuklar için Kısa Empati Ölçeği (M2, M4, M6, T4, T5) ve Çocuklar için Empati Bölümü Ölçeği (M5, T13, T14, T16, T17) ve dört araştırmada empati eğitim programı (T2, T3, T15, M1), iki araştırmada Empatik Beceri Ölçümü (M1, M3) kullanılmıştır. Ayrıca birer araştırmada Empatik Düşünme Ölçeği (T19), Duygusal Durumlarda Empati Testi (T18), 4-5 Yaş Empati Becerileri Ölçeği (T15), Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği (T10), Empati Ölçeği Anne Formu (T6), Erken Çocukluk Empati Ölçeği (T14), Duygu Ayarlama Ölçeği- Duygu ayarlama alt boyutu (T1), Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği – Empati alt boyutu (M8), Schaeffer Kardeş Davranışı Değerlendirme Ölçeği- Empati alt boyutu (M7), araştırmacı tarafından geliştirilen Çocuk Empati Ölçme Aracı (T10), Empati ve Zihin Kuramı Ölçeği (M10) ve araştırmacı tarafından oluşturulan empatik bakış açısı alma senaryoları (T7) kullanılmıştır.

Şekil 5. Çocukların empati becerilerini değerlendirmek için kullanılan ölçme araçları

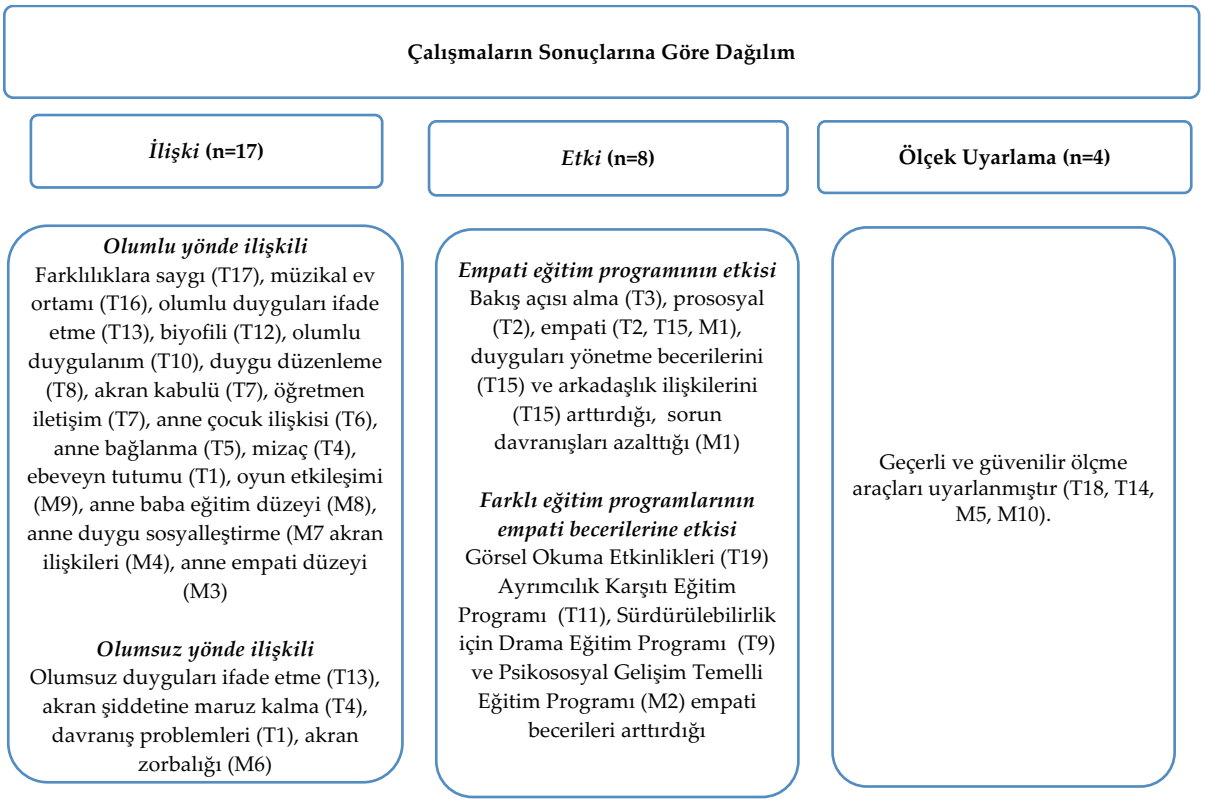
Araştırmada Yer Alan Çalışmaların Amaçlarına Göre Dağılımı

Şekil 6. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların amaçlarına göre dağılımı

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar amaçlarına göre incelendiğinde çocukların empati becerileri ile ilişkili olabilecek farklı değişkenlere yönelik ilişkisel çalışmaların çoğunlukta (n=17) olduğu Şekil 6'da görülmektedir. Ele alınan çalışmalarda çocukların empati becerileri ile farklılıklara saygı (T17), müzikal ev ortamı (T16), duyguları ifade etme (T13), biyofili (T12), duygulanım (T10), duygu düzenleme (T8), akran kabulü (T7), öğretmen iletişim (T7), anne çocuk ilişkisi (T6), anne bağlanma (T5), akran şiddetine maruz kalma (T4), mizaç (T4), ebeveyn tutumu (T1), davranış problemleri (T1), oyun etkileşimi (M9), anne baba eğitim düzeyi (M8), anne duygu sosyalleştirme (M7), akran zorbalığı (M6), akran ilişkileri (M4), anne empati düzeyi (M3) değişkenlerinin ilişkisine yönelik araştırmalara rastlanmıştır. İncelenen araştırmaların dördünde (T2, T3, T15, M9) empati eğitim programlarının çocukların sorun davranışları, empati, arkadaşlık ilişkileri, bakış açısı alma, duyguları yönetme ve prososyal beceriler gibi farklı değişkenlere etkisi ele alınırken dört araştırmada da (T18, T11, T9, M2) farklı eğitim programlarının çocukların empati becerilerine etkisi ele alınmıştır. İki yüksek lisans tezinde (T18 ve T14) ve iki araştırma makalesinde (M5 ve M10) çocukların empati becerilerine yönelik ölçek uyarlama çalışması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada Yer Alan Çalışmaların Sonuçlarına Göre Dağılımı

Şekil 7. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların sonuçlarına göre dağılımı

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar sonuçlarına göre incelendiğinde empati becerileri ile olumlu ve olumsuz yönde ilişkili olan bazı değişkenlere, empati eğitim programlarının çocukların farklı becerilerine, farklı eğitim programlarının empati becerilerine etkilerine ve çocukların empati becerilerini ölçmeyi hedefleyen ölçek uyarlama çalışmalarına ulaşılmıştır. Ele alınan çalışmalar sonucunda empati becerilerinin farklılıklara saygı (T17), müzikal ev ortamı (T16), olumlu duyguları ifade etme (T13), biyofili (T12), olumlu duygulanım (T10), duygu düzenleme (T8), akran kabulü (T7), öğretmen iletişim (T7), anne çocuk ilişkisi (T6), anne bağlanma (T5), mizaç (T4), ebeveyn tutumu (T1), oyun etkileşimi (M9), anne baba eğitim düzeyi (M8), anne duygu sosyalleştirme (M7), akran ilişkileri (M4), anne empati düzeyi (M3) ile olumlu yönde ilişkili olduğu; olumsuz duyguları ifade etme (T13), akran şiddetine maruz kalma (T4), davranış problemleri (T1) ve akran zorbalığı (M6) ile olumsuz yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya dâhil edilen deneysel çalışmaların sonuçları detaylı incelendiğinde, empati eğitim programlarının bakış açısı alma (T3), prososyal (T2), empati (T2, T15, M1), duyguları yönetme becerilerini (T15) ve arkadaşlık ilişkilerini (T15) arttırdığı, sorun davranışlarını azalttığı (M1) belirlenirken görsel okuma etkinlikleri (T18), Ayrımcılık Karşıtı Eğitim Programı'nın (T11), Sürdürülebilirlik için Drama Eğitim Programı'nın (T9) ve Psikososyal Gelişim Temelli Eğitim Programı'nın (M2) çocukların empati becerilerini arttırdığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen ölçek uyarlama çalışmaları (T18, T14, M5 ve M10) sonucunda ise uyarlanan

Duygusal Durumlarda Empati Testi'nin (T19), Erken Çocukluk Empati Ölçeği'nin (T14), Çocuklar için Empati Bölümü Ölçeği'nin (M5) ve Empati ve Zihin Kuramı Ölçeği'nin (M10) geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu sistematik inceleme araştırması Türkiye'de okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerine yönelik yapılan araştırmaların büyük ölçüde nicel ve ilişkisel tarama modellerine dayandığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, ulusal alanyazında sıklıkla karşılaşılan geleneksel araştırma eğilimleriyle paraleldir (Yıldırım, 1999). Ancak empati gibi karmaşık ve çok boyutlu bir sosyal-duygusal becerinin yalnızca nicel verilerle sınırlandırılması, çocukların empatik gelişimini bütüncül olarak anlamayı zorlaştırabilir. Oysaki uluslararası alanyazında empati, çocuğun sosyal etkileşim bağlamında gelişen ve gözleme, nitel veri analizine dayalı yöntemlerle de zenginleştirilebilecek bir beceri olarak ele alınmaktadır (Berliner ve Masterson, 2015; Kim, 2017). Bu nedenle, Türkiye'de yürütülecek nitel veya karma yöntemli çalışmalara duyulan ihtiyaç açıktır.

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalarda en çok kullanılan ölçme araçlarının büyük çoğunluğu yurtdışında geliştirilen ölçeklerin Türkçeye uyarlanmış versiyonlarıdır. Ancak bu araçların çoğu ebeveyn veya öğretmen beyanına dayalıdır. Neary (2023) ile Stern ve Cassidy (2018) tarafından da vurgulandığı gibi bu tür araçlar gözlemleyici önyargılarına ve sınırlı iç görüye açık olabilir. Bu bağlamda çocuklardan doğrudan veri elde etmeyi imkân tanıyan yöntemlerin geliştirilmesine ve geçerlik-güvenirliği yüksek, kültüre özgü ölçme araçlarının tasarımına ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmada incelenen çalışmalarda empati becerilerinin çok sayıda değişkenle pozitif veya negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, uluslararası alanyazındaki benzer çalışmalarla örtüşmektedir (Camodeca ve Coppola, 2016; Eisenberg, 2014; Gini vd., 2007; Miller vd., 1996; Paulus vd., 2020; Wang vd., 2019). Özellikle aile yapısı, bağlanma türü, akran ilişkileri ve duygu düzenleme becerilerinin empati düzeyleri üzerindeki etkisi hem ulusal hem de uluslararası bağlamda tutarlılık göstermektedir (Beyazkürk vd., 2007; Gill ve Calkins, 2003; Kuyucu ve Tepeli, 2013; Malti vd., 2010; Mayberry ve Espelage, 2007; Nickerson vd., 2008; Özdemir, 2017; Soliman vd., 2021). Ancak deneysel araştırmaların azlığı, nedensel çıkarımların sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Oysaki uluslararası çalışmalar, okul öncesi dönemdeki çocukların empati becerilerine yönelik Roots of Empathy (Gordon, 2020), KiVa (Garandeau vd., 2021) gibi uluslararası programların çocukların prososyal davranışlar ve duygusal yeterlilikler gibi pek çok becerileri üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermektedir (Garandeau vd., 2021; Gordon, 2020; Ridley vd., 1982).

Bu çalışma, Türkiye'de 2008-2025 yılları arasında okul öncesi dönemdeki çocukların empati becerilerine yönelik yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri ile araştırma makalelerinin sistematik bir şekilde incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Bulgular; son yıllarda empatiye olan akademik ilginin artış

gösterdiğini, araştırmaların çoğunlukla nicel yöntemle ve ilişkisel modelle yürütüldüğünü, deneysel ve nitel araştırmaların sınırlı kaldığını göstermiştir. Ayrıca kullanılan ölçme araçlarının büyük oranda yurt dışı kaynaklı ve ebeveyn ya da öğretmen değerlendirmesine dayalı olduğu, çocukların empatik becerilerini ölçmede doğrudan veri kullanımının sınırlı olduğu belirlenmiştir. Empati becerilerinin pek çok bireysel ve çevresel değişken ile ilişkili olduğu; ancak bu ilişkinin nedensel düzeyde test edildiği çalışmaların yetersiz olduğu da dikkat çekmektedir. Uluslararası örneklerde olduğu gibi ülkemizde de empati gelişimini destekleyen eğitimsel müdahale programlarına ve özgün ölçme araçlarına olan ihtiyaç sürmektedir.

Bu araştırma YÖK Tez, TR Dizin ve DergiPark veri tabanlarında yayınlanmış ve belirli ölçütleri karşılayan çalışmaları kapsamaktadır. Bu nedenle diğer veri tabanlarında yer alan araştırmalar bu incelemeye dâhil edilmemiştir. Ayrıca betimsel içerik analizi yöntemiyle sınırlı olan bu araştırma, meta-analitik veri sağlamamaktadır. Elde edilen sonuçların genellenebilirliği incelenen çalışmaların nitelikleri ile sınırlıdır.

Okul öncesi dönem çocuklarının empati becerilerini hedefleyen gelecek araştırmalarda, nitel yöntemlerin ve özellikle çocuk merkezli veri toplama tekniklerinin daha yaygın kullanılması önemli görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye bağlamına özgü, kültürel açıdan uyumlu, geçerli ve güvenilir ölçme araçlarının geliştirilmesi hem alanyazına hem de uygulayıcılara önemli katkılar sağlayacaktır. Empati gelişimini destekleyen eğitim programlarının etkililiğini test eden deneysel çalışmaların artırılması, bu alandaki bilgi birikimini derinleştireceği gibi, sahada çalışan öğretmenler ve politika yapıcılar açısından da yol gösterici olacaktır. Bu bağlamda, okul öncesi eğitim programlarına empati becerilerini geliştirmeye yönelik sistematik ve kanıta dayalı uygulamaların entegre edilmesi gereklidir. Ayrıca ölçme araçlarına yönelik sınırlılıklar dikkate alındığında gelecekteki araştırmalarda çoklu veri kaynaklarına (çocuk beyanı, öğretmen ve ebeveyn değerlendirmesi ile doğrudan gözlem gibi) yer verilmesi hem geçerlik hem de güvenilirlik açısından daha bütüncül değerlendirmelere olanak tanıyacaktır.

Kaynaklar

Aslan, A. (2018). Sistematik derleme ve meta-analizi. *Acta Medica Alanya, 2*(2), 62-63. https://doi.org/10.30565/medalanya.439541

Aslan, D. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının bakış açısı alma becerilerine empati eğitim programının etkisinin incelenmesi.* (Doktora Tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Ata-Doğan, S. (2023). *Oyun Temelli Empati Programının çocukların empati, arkadaşlık ve duyguları yönetme becerilerine etkisi*. (Doktora Tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Berliner, R. & Masterson, T. L. (2015). Review of research: Promoting empathy development in the early childhood and elementary classroom. *Childhood Education, 91*(1), 57-64. https://doi.org/10.1080/00094056.2015.1001675

Beyazkürk, D., Anlıak, Ş., & Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. *Eurasian Journal of Education Research, 26*(1), 12-26.

Beyer, T., Postert, C., Müller, J. M., & Furniss, T. (2012). Prognosis and continuity of children mental health problems from preschool to primary school: Results of a four year longitudinal study. *Child Psychiatry and Human Development, 43*(4), 533–543. https://doi.org/10.1007/s10578-012-0282-5

Camodeca, M. & Coppola, G. (2016). Bullying, empathic concern, and internalization of rules among preschool children: The role of emotion understanding. *International Journal of Behavioral Development, 40*(5), 459–465. https://doi.org/10.1177/0165025415607086

CASEL. (2020). *CASEL's SEL framework: What are the core competence areas and where are they promoted*? https://casel.org/%20casel-sel-framework-11-2020/?-%20view=true sayfasından erişilmiştir.

de Wied, M., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2007). Empathy and conflict resolution in friendship relations among adolescents. *Aggressive Behavior, 33*(1), 48-55. https://doi.org/10.1002/ab.20166

Decety, J. (2011). The neuroevolution of empathy. *Annals of the New York Academy of Sciences, 1231*(1), 35–45. https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.2011.06027.x

Denham, S. A. (2006). Social-emotional competence as support for school readiness: What is it and how do we assess it? *Early Education and Development, 17*(1), 57–89. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1701_4

Denham, S. A. (1998). *Emotional development in young children*. Guilford.

Denham, S. A., Blair, K. A., Demulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., & Auerbach-Major, S. (2003). Preschool emotional competence: Pathway to social competence? *Child Development, 74*(1), 238-256. https://doi.org/10.1111/1467-8624.00533

Eisenberg, N. (2014). Empathy-related responding and its relations to socioemotional development. *Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education, 8*(1), 1–17. https://doi.org/10.1017/9781316271698.007

Field, T. M., Woodson, R., Greenberg, R., & Cohen, D. (1982). Discrimination and imitation of facial expressions by neonates. *Science, 218*(4568), 179-181. https://doi.org/10.1126/science.7123230

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (11. b.). McGraw-Hill.

Garandeau, C. F., Laninga-Wijnen, L., & Salmivalli, C. (2021). Effects of the KiVa Anti-Bullying Program on affective and cognitive empathy in children and adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 51*(4), 515-529. https://doi.org/10.1080/15374416.2020.1846541

Gill, K. L. & Calkins, S. D. (2003). Do aggressive/destructive toddlers lack concern for others? Behavioral and physiological indicators of empathic responding in 2-year-old children. *Development and Psychopathology, 15(*1), 55-71. https://doi.org/10.1017/S095457940300004X

Gini, G., Albiero, P., Benelli, B., & Altoe, G. (2007). Does empathy predict adolescents' bullying and defending behavior? *Aggressive Behavior, 33*, 467-476. https://doi.org/10.1002/ab.20204

Gordon, M. (2020). Tiny teachers: Empathy experiences to break the cycle of violence. *Childhood Education, 96*(2), 14-21. https://doi.org/10.1080/00094056.2020.1733858

Gordon, M. (2003). Roots of empathy: Responsive parenting, caring societies. *The Keio Journal of Medicine, 52*(4), 236-243. https://doi.org/10.2302/kjm.52.236

Hoffman, M. L. (1989). Empathic emotions and justice in society. *Social Justice Research, 3*(4), 283-311. https://doi.org/10.1007/BF01048080

Julian, K., Allbaugh, L. J., Selvey-Bouyack, A. M., & Lutz-Zois, C. (2025). Self-compassion, mindfulness, and emotion regulation: Understanding the relationship between childhood maltreatment and wellbeing. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 34*(2), 222-241. https://doi.org/10.1080/10926771.2025.2452921

Kalliopuska, M. & Titinen, U. (1991). Influence of two developmental programs on the empathy and prosociability of preschool children. *Perceptual and Motor Skills, 72*(1), 323-328.

Kim, H. (2017). *Empathy in the early chilhood classroom: Exploring teachers' perceptions, understanding and practices*. (Doktora Tezi). https://www.proquest.com/openview/2a06b50ecaf432d27707bc989c7e86bc/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750 sayfasından erişilmiştir.

Kuyucu, Y. & Tepeli, K. (2013). 60-72 aylık çocukların akranlarına karşı gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerinin duyguları anlama becerileri açısından incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 36*(1), 91-100.

Lawton, J. T. & Burk, J. (1995). Effects of advance organizer instruction on preschool children's prosocial behavior. *Journal of Structural Learning, 10*(3), 1-23. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED300121.pdf sayfasından erişilmiştir.

Lombardo, M. V., Barnes, J. L., Wheelwright, S., & Baron-Cohen, S. (2007). Self-referential cognition and empathy in autism. *PLoS One, 2*(9), 1-11. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0000883

Malti, T., Perren, S., & Buchmann, M. (2010). Children's peer victimization, empathy, and emotional symptoms. *Child Psychiatry Human Development, 41*(1), 98–113. https://doi.org/10.1007/s10578-009-0155-8

Mayberry, M. L. & Espelage, D. L. (2007). Associations among empathy, social competence, and reactive/proactive aggression subtypes. *Journal of Youth and Adolescence, 36*(6), 787-798. http://dx.doi.org/10.1007/s10964-006-9113-y

McDonald, N. M. & Messinger, D. S. (2011). *The development of empathy: How, when and why*. University of Miami Department of Psychology.

Miller, P. A., Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Shell, R. (1996). Relations of moral reasoning and vicarious emotion to young children's prosocial behavior toward peers and adults. *Developmental Psychology, 32*(2), 210–219. http://dx.doi.org/10.1037/0012-1649.32.2.210

Neary, P. (2023). Questionnaire measures of empathy in children: A scoping review. *Assessment, 30*(3), 798–824. https://doi.org/10.1177/10731911211069677

Nickerson, A. B., Mele, D., & Princiotta, D. (2008). Attachment and empathy as predictors of roles as defenders or outsiders in bullying interactions. *Journal of School Psychology, 46*(6), 687–703. https://doi.org/10.1016/j.jsp.2008.06.002

O'Leary, Z. (2004). *The essential guide to doing research*. Sage.

Özdemir, A. N. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının akran şiddetine maruz kalma düzeyi, mizaç tarzı ve empatik becerilerinin incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Özer-Özbal, G. & Gönen, M. (2023). Okul öncesi dönem çocuklarında empati ve prososyal davranışların geliştirilmesine yönelik deneysel bir araştırma. *Eğitim ve Bilim, 48*(215), 1-30. https://doi.org/10.15390/EB.2023.11103

Panfile, T. M. & Laible, D. J. (2012). Attachment security and child's empathy: The mediating role of emotion regulation. *Merrill-Palmer Quarterly, 58*(1), 1-21. https://doi.org/10.1353/mpq.2012.0003

Paulus, M., Wörle, M., & Christner, N. (2020). The emergence of human altruism: Preschool children develop a norm for empathy-based comforting. *Journal of Cognition and Development, 21*(1), 104-124. https://doi.org/10.1080/15248372.2019.1693375

Poole, C., Miller, S. A., & Church, E. B. (2005). How empathy develops: Effective responses to children help set the foundation for empathy. *Early Childhood Today, 20*(2), 21-25.

Ridley, C. A., Vaughn, S. R., & Wittman, S. K. (1982). Developing empathic skills: A model for preschool children. *Child Study Journal, 12*(2), 89-97.

Rogers C. R. (1975). Empatik olmak değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir (F. Akkoyun, Çev.). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 16*(1), 103-124.

Sallquist, J., Eisenberg, N., Spinrad, T. L., Eggum, N. D., & Gaertner, B. M. (2009). Assessment of preschoolers' positive empathy: Concurrent and longitudinal relations with positive emotion, social competence, and sympathy. *Journal of Positive Psychology, 4*(3), 223–233. https://doi.org/10.1080/17439760902819444

Soliman, S., Frydenberg, E., Liang, R., & Deans, J. (2021). Enhancing empathy in preschoolers: A comparison of social and emotional learning approaches. *The Educational and Developmental Psychologist, 38*(1), 64-76. https://doi.org/10.1080/20590776.2020.1839883

Stern, J. A. & Cassidy, J. (2018). Empathy from infancy to adolescence: An attachment perspective on the development of individual differences. *Developmental Review, 47*(1), 1-22. https://doi.org/10.1016/j.dr.2017.09.002

Strayer, J. & Roberts, W. (2004). Empathy and observed anger and aggression in five year-olds. *Social Development, 13*(1), 1-13. https://doi.org/10.1111/j.1467- 9507.2004.00254.x

Swit, C. S. & Harty, S. C. (2025). Normative beliefs and aggression: The mediating roles of empathy and anger. *Child Psychiatry & Human Development, 56*, 236-248. https://doi.org/10.1007/s10578-023-01558-1

Szasz, P. L., Szentagotai, A., & Hofmann, S. G. (2011). The effect of emotion regulation strategies on anger. *Behavior Research and Therapy, 49*(2), 114-119. https://doi.org/10.1016/j.brat.2010.11.011

Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(1), 188- 201. https://doi.org/10.21733/ibad.871703

Wang, M., Wang, J., Deng, X., & Chen, W. (2019). Why are empathic children more liked by peers? The mediating roles of prosocial and aggressive behaviors. *Personality and Individual Differences, 144*, 19-23. https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.02.029

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim, 23*(1), 7-17.

Zahn-Waxler, C., Robinson, J. L., & Emde, R. N. (1992). The development of empathy in twins. *Developmental Psychology, 28*(6), 1038-1047. https://doi.org/10.1037/0012 1649.28.6.1038

Zajdel, R. T., Bloom, J. M., Fireman, G., & Larsen, J. T. (2013). Children's understanding and experience of mixed emotions: The roles of age, gender, and empathy. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development, 174*(5), 582-603. https://doi.org/10.1080/00221325.2012.732125

Extended Summary

Empathy is one of the most important social-emotional skills that children need to develop from an early age. It plays a vital role in helping individuals understand others' emotions, establish positive social relationships, and behave in prosocial ways. The development of empathy in early childhood not only supports emotional regulation and moral reasoning but also contributes significantly to school adjustment, social adaptation, and overall psychological well-being. In recent years, the emphasis on social-emotional learning in early childhood education has increased globally, and empathy has been included as a core competency in several international frameworks such as CASEL (2020) and OECD's Early Learning and Child Well-Being framework. Similarly, in Türkiye, the updated preschool education curriculum incorporates empathy-related objectives, reflecting the importance attributed to this skill in the national education policy. While international literature offers a wide range of research focusing on the development, assessment, and support of empathy in early childhood, there has been a growing body of research in Türkiye as well. However, to date, a comprehensive synthesis of these studies had not been conducted. This systematic review aims to fill that gap by analyzing the scope, methods, measurement tools, and key findings of empathy-related studies conducted in the Turkish context.

The purpose of this study is to systematically examine academic research on the empathy skills of preschool-aged children conducted in the field of educational sciences in Türkiye. The study includes peer-reviewed articles, master's theses, and doctoral dissertations published in three major Turkish databases: The National Thesis Center of the Council of Higher Education (YÖK Tez), the TR Index, and DergiPark. By examining the methodological trends and content focus of these studies, the review aims to provide a holistic understanding of how empathy has been studied in the Turkish early childhood education context.

This research employed the method of descriptive content analysis within the framework of a systematic review model. The databases were searched using the keyword "empathy" in combination with terms such as "preschool," "early childhood," and "children." After screening for relevance and applying inclusion and exclusion criteria, a total of 29 studies were included in the final analysis. These consisted of 6 doctoral dissertations, 13 master's theses, and 10 peer-reviewed journal articles published between 2008 and 2025.

The findings of the review showed that there was an increasing interest in empathy-related research in recent years, particularly from 2017 onwards. Among the 29 studies included, the majority used quantitative research methods (n=23), followed by mixed methods (n=6). Notably, there were no studies that used qualitative methods alone, indicating a lack of in-depth explorations of children's perspectives and lived experiences. The relational survey model was the most frequently used

research design, followed by experimental and descriptive designs. This trend suggests that most researchers have focused on examining the relationships between empathy and other variables, rather than investigating the process of empathy development or the effectiveness of specific interventions. In terms of sample characteristics, the studies predominantly involved children attending public or private preschools, with some studies also including parents or teachers. Most sample groups were limited to a single geographic location, and sample sizes varied considerably. Regarding measurement tools, the most commonly used instruments were adapted versions of existing empathy scales, such as the "Empathy Scale for Children," the "Sullivan Brief Empathy Scale," and the "Empathy Section Scale for Children." These tools were primarily based on teacher or parent reports, and very few studies collected data directly from children. This reliance on adult-reported data raises concerns about the validity of the findings, as adult perceptions may not fully capture children's actual empathetic behaviors or emotions. Content-wise, many studies examined the relationship between empathy and various developmental variables, including social skills, emotion regulation, prosocial behavior, aggression, parenting styles, and attachment patterns. Several studies also investigated the effects of educational interventions or training programs designed to enhance empathy. These experimental studies generally reported positive outcomes, indicating that empathy can be supported through targeted pedagogical strategies. However, the number of such experimental studies remains limited, and few of them utilized follow-up assessments to determine long-term effects.

The results of this systematic review point to several important implications for early childhood education research and practice in Türkiye. First, the dominance of quantitative and correlational research suggests a need for more diverse methodological approaches, including qualitative and mixed methods. International literature emphasizes the value of qualitative approaches in capturing the complexity and contextual nature of empathy development (Kim, 2017; Stern and Cassidy, 2018). Interviews with children, participant observations, and narrative analysis can yield rich insights into how empathy is understood, expressed, and nurtured in early learning environments. Second, the heavy reliance on teacher and parent reports as the sole data source limits the accuracy and depth of the findings. Future studies should incorporate child-centered data collection techniques, such as pictorial scales, projective techniques, or observational protocols, to more authentically assess children's empathy. Additionally, there is a clear need for the development of culturally appropriate, valid, and reliable measurement tools that are specifically designed for use with Turkish preschoolers. Third, the limited number of experimental studies reduces the ability to make causal inferences about the factors that support empathy development. Given that several studies have shown promising results for empathy-focused interventions, more rigorous and longitudinal experimental research is needed to evaluate the efficacy and sustainability of such

programs. Lastly, there is a notable gap in the literature regarding curriculum-based approaches to empathy development. While some studies mentioned the importance of incorporating empathy into educational programs, few provided detailed analyses or recommendations related to curriculum design. Given the recent revisions in Türkiye's early childhood education curriculum, researchers and educators are in a unique position to align research findings with curricular goals and to develop structured empathy-based activities for classroom use.

This review revealed that although interest in empathy among preschool children had increased in Türkiye, the existing body of research remained limited in terms of methodological diversity, scope, and depth. The findings underscore the need for broader use of qualitative and mixed-method approaches that can more effectively capture the complexity and contextual nature of empathy development. Additionally, there is a significant need for the development of culturally specific and developmentally appropriate measurement tools that accurately assess empathy in young children. Expanding experimental research to evaluate the effectiveness of empathy-based educational interventions is also essential, particularly in determining their long-term impact on children's social-emotional development. Furthermore, integrating empirical findings into national curriculum development efforts can help ensure that empathy is systematically addressed within early childhood education programs.

Researchers are encouraged to design future studies that utilize multiple data sources, including reports from children, teachers, and parents, and to consider the broader ecological context in which empathy develops. Practitioners and policymakers should support the implementation of evidence-based empathy training programs and provide professional development opportunities for educators focused on social-emotional learning. Addressing these research and practice gaps will contribute to fostering empathy in young children, ultimately supporting the development of a more inclusive, emotionally intelligent, and socially responsible society.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde sadece tek bir araştırmacı yer almıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacının araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma derleme türünde olduğu için etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Araştırmacının Notu

Bu araştırmaya dâhil edilen çalışmalara ilişkin ayrıntılı bilgiye ulaşmak isteyen okuyucular sorumlu yazar ile iletişime geçebilir.